

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 18ης Φεβρουαρίου 1971*

Στην υπόθεση 40/70,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunale civile e penale του Μιλάνου προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου μεταξύ

Sirena S.R.L.

και

**Eda S.R.L.,
Fiorenza Ferrari,
Teresa Formaggia,
Pietro Grugni,
Mario Biraghi,
Natale Mappi,
Sergio Puppo,
Novimpex S.R.L.,**

η έκδοση προδικαστικής απόφασεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους R. Lecourt, Πρόεδρο, A. M. Donner και A. Trabucchi, προέδρους τμήματος, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore και H. Kutscher (εισηγητή), δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

γενικός εισαγγελέας: A. Dutheillet de Lamothé
γραμματέας: A. Van Houtte

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

- 1 Με Διάταξη της 12ης Ιουνίου 1970, που περιήλθε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 31 Ιουλίου 1970, το Tribunale civile e penale του Μιλάνου υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, δύο ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης.

Με τα ερωτήματα αυτά, το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί αν τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης «εφαρμόζονται ή όχι επί των αποτελεσμάτων μιας συμβάσεως μεταβιβάσεως δικαιωμάτων επί σήματος που έχει συναφθεί πριν από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης», και αν πρέπει να ερμηνευθούν «υπό την έννοια ότι αποκλείουν τη δυνατότητα του δικαιούχου σήματος, νομίμως κατατεθειμένου σε κράτος μέλος, να ασκεί το εξ αυτού απόλυτο δικαίωμα να απαγορεύει σε τρίτους την εισαγωγή προϊόντων από άλλες χώρες της Κοινότητας, τα οποία φέρουν το ίδιο σήμα, που τους επιτέθηκε νόμιμα στον τόπο προέλευσής τους».

- 2 Από τα στοιχεία του διαβιβασθέντος φακέλου προκύπτει ότι η σύμβαση στην οποία αναφέρεται το εθνικό δικαστήριο είναι συμφωνία του 1937, κατά την οποία μια αμερικανική επιχείρηση, δικαιούχος σήματος για μια καλλυντική και φαρμακευτική κρέμα που παράγει, «πώλησε και μεταβίβασε... όλα τα δικαιώματα, τίτλους και συμφέροντα επί του προαναφερθέντος σήματος», όσον αφορά το ιταλικό έδαφος, σε ιταλική εταιρία, η οποία από τότε παράγει και διαθέτει στην αγορά της χώρας αυτής μια αλοιφή που φέρει το ίδιο σήμα, νομότυπα κατατεθειμένο σύμφωνα με το ιταλικό δίκαιο.

Από τα στοιχεία του φακέλου συνάγεται, περαιτέρω, ότι η κυρία δίκη έχει ως αντικείμενο αίτηση της ιταλικής εταιρίας λόγω αντιποίησης σήματος, με σκοπό να επιτύχει την απαγόρευση της διανομής, στο ιταλικό έδαφος, μιας αλοιφής

ίδιας φύσεως που εισάγεται από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και στην οποία ο Γερμανός εισαγωγέας επέθεσε το επίδικο σήμα ύστερα από παρόμοια συμφωνία με την αμερικανική επιχείρηση για το γερμανικό έδαφος.

- 3 Το υποβληθέν ερώτημα αφορά, επομένως, το ζήτημα αν, υπό την προϋπόθεση ότι η εθνική νομοθεσία δέχεται ότι ο δικαιούχος σήματος έχει δικαίωμα να εμποδίζει τις εισαγωγές από άλλα κράτη μέλη, ο κοινοτικός κανόνας επηρεάζει το περιεχόμενο αυτού του δικαιώματος.
- 4 Τα άρθρα 85 επ. της Συνθήκης δεν αναφέρονται ρητά στις σχέσεις μεταξύ του κοινοτικού συστήματος ανταγωνισμού και των εθνικών νομοθεσιών για την εμπορική και βιομηχανική ιδιοκτησία, και ειδικότερα στο δικαίωμα επί του σήματος.

Αφετέρου, δεδομένου ότι οι εθνικοί κανόνες για την προστασία της εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας δεν έχουν ακόμα ενοποιηθεί στο πλαίσιο της Κοινότητας, ο εθνικός χαρακτήρας της προστασίας αυτής μπορεί να δημιουργήσει εμπόδια τόσο στην ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων που φέρουν σήμα όσο και στο κοινοτικό σύστημα ανταγωνισμού.

- 5 Στον τομέα των διατάξεων για την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων, οι απαγορεύσεις και οι περιορισμοί επί των εισαγωγών που δικαιολογούνται από λόγους προστασίας της εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας επιτρέπονται από το άρθρο 36, αλλά υπό τη ρητή επιφύλαξη ότι «δεν δύνανται να αποτελούν ούτε μέσο αυθαιρέτων διακρίσεων ούτε συγκεκριμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών».

Το άρθρο 36, αν και ανήκει στο κεφάλαιο που αναφέρεται στους ποσοτικούς περιορισμούς επί των εμπορικών ανταλλαγών μεταξύ των κρατών μελών, εμπνέεται από μια αρχή που μπορεί να εφαρμοστεί και στα ζητήματα ανταγωνισμού υπό την έννοια ότι, αν και η ύπαρξη των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η νομοθεσία κράτους μέλους στο χώρο της εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας δεν επηρεάζεται από τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης, η άσκησή τους μπορεί, εν τούτοις, να υπόκειται στις απαγορεύσεις που προβλέπουν αυτές οι διατάξεις.

- 6 Ανάλογα, εξάλλου, διατυπώνονται στο άρθρο 3 του κανονισμού 67/67/ΕΟΚ της Επιτροπής, κατά το οποίο η εξαίρεση που προβλέπει το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού «δεν εφαρμόζεται... ιδίως όταν τα συμβαλλόμενα μέρη ασκούν δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας με σκοπό να παρεμποδίζουν μεταπωλητές ή καταναλωτές να προμηθεύονται σε άλλα τμήματα της κοινής

αγοράς προϊόντα, προβλεπόμενα στη σύμβαση, στα οποία έχει επιτεθεί κανονικά σήμα και τα οποία έχουν κανονικά διατεθεί στο εμπόριο, ή να πωλούν τα εν λόγω προϊόντα εντός της περιοχής που αφορά η σύμβαση».

Πράγματι, αν και από την ένατη αιτιολογική σκέψη προκύπτει ότι ο παραπάνω κανονισμός δεν είχε σκοπό με τη ρύθμιση αυτή να «προδικάζει τις σχέσεις μεταξύ του δικαίου του ανταγωνισμού και των δικαιωμάτων της βιομηχανικής ιδιοκτησίας», στην ίδια αιτιολογική σκέψη, εκφράζεται, ωστόσο, η πρόθεση να μην «επιτραπεί η καταχρηστική άσκηση των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, με σκοπό την δημιουργία απόλυτης εδαφικής προστασίας».

- 7 Η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος είναι ιδιαίτερα ικανή να συμβάλει στην κατανομή των αγορών και να πλήττει έτσι την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων μεταξύ κρατών, που είναι βασική για την Κοινή Αγορά.
- 8 Η αίτηση περί ερμηνείας αφορά καταρχάς το ζήτημα, υπό ποιους όρους η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος μπορεί να συνιστά παράβαση της απαγορεύσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1.
- 9 Κατά τη διάταξη αυτή, απαγορεύονται ως ασυμβίβαστες προς την Κοινή Αγορά «όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική» που μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τη νόθευση του ανταγωνισμού.

Το δικαίωμα επί του σήματος, ως νομικός θεσμός, δεν συγκεντρώνει καθεαυτό στοιχεία συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής υπό την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1.

Εν τούτοις, η άσκησή του θα μπορούσε να υπάγεται στις απαγορεύσεις της Συνθήκης κάθε φορά που εμφανίζεται ως αντικείμενο, μέσο ή συνέπεια συμφωνίας.

Όταν η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος γίνεται δυνάμει μεταβιβάσεων σε νέους δικαιούχους προς εκμετάλλευση σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη, πρέπει τότε να αποδεικνύεται σε κάθε περίπτωση αν αυτή η άσκηση οδηγεί σε κατάσταση που εμπίπτει στις απαγορεύσεις του άρθρου 85.

- 10 Τέτοιες καταστάσεις μπορούν να δημιουργούνται ιδίως από συμφωνίες μεταξύ των δικαιούχων επί του σήματος ή των αντλούντων εξ αυτών δικαίωμα, οι οποίες τους επιτρέπουν να εμποδίζουν τις εισαγωγές από άλλα κράτη μέλη.

Αν η παράλληλη μεταβίβαση σε διάφορους δικαιούχους εθνικών δικαιωμάτων επί σήματος που προστατεύουν το ίδιο προϊόν έχει ως αποτέλεσμα να ορθώνονται αδιαπέραστα σύνορα μεταξύ των κρατών μελών, μια τέτοια πρακτική μπορεί να επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ κρατών και να νοθεύσει τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της Κοινής Αγοράς.

Θα ήταν διαφορετικά αν, προς αποφυγή κάθε στεγανοποίησης της αγοράς, οι συμφωνίες για την άσκηση των εθνικών δικαιωμάτων επί του ιδίου σήματος συνάπτονταν υπό τέτοιους όρους ώστε να συμβιβάζουν τη γενική άσκηση των δικαιωμάτων επί του σήματος σε κοινοτικό επίπεδο με την τήρηση των όρων ανταγωνισμού και ενότητας της αγοράς που είναι τόσο βασικοί για την Κοινή Αγορά, ώστε επί παραβάσεώς τους το άρθρο 85 προβλέπει ως κύρωση την αυτοδικαία ακυρότητά τους.

- 11 Το άρθρο 85 εφαρμόζεται, επομένως, εφόσον παρεμποδίζονται, με επίκληση του δικαιώματος επί του σήματος, οι εισαγωγές προϊόντων καταγωγής διαφόρων κρατών μελών που φέρουν το ίδιο σήμα, λόγω του ότι οι δικαιούχοι τους έχουν αποκτήσει αυτό το σήμα ή το δικαίωμα να το χρησιμοποιούν δυνάμει είτε συμφωνιών μεταξύ τους είτε συμφωνιών με τρίτους.

Δεν εμποδίζει την εφαρμογή του άρθρου 85 το γεγονός ότι η εθνική νομοθεσία ορίζει ότι το δικαίωμα επί του σήματος πηγάζει από νομικά ή πραγματικά στοιχεία άλλα από τις προαναφερθείσες συμφωνίες, όπως η κατάθεση του σήματος ή η αδιατάρακτη χρήση του.

- 12 Αν οι συμφωνίες έχουν συναφθεί πριν από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης, πρέπει και αρκεί να παράγουν τα αποτελέσματά τους μετά την ημερομηνία αυτή.

- 13 Για να εμπίπτει μια συμφωνία στο άρθρο 85, παράγραφος 1, πρέπει να επηρεάζει αισθητά το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και να περιορίζει τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της Κοινής Αγοράς.

- 14 Η αίτηση περί ερμηνείας αφορά, τέλος, το ζήτημα, υπό ποιους όρους η άσκηση του δικαιώματος επί του σήματος είναι ασυμβίβαστη προς την Κοινή Αγορά και απαγορεύεται κατά το άρθρο 86 της Συνθήκης.

- 15 Από το γράμμα της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι στην απαγορευόμενη από αυτήν πράξη πρέπει να συνυπάρχουν τρία στοιχεία: δεσπόζουσα θέση, καταχρηστική εκμετάλλευσή της και δυνατότητα να επηρεαστεί το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.
- 16 Πρέπει καταρχάς να παρατηρηθεί ότι ο δικαιούχος σήματος δεν κατέχει «δεσπόζουσα θέση» υπό την έννοια του άρθρου 86 για μόνο το λόγο ότι είναι σε θέση να απαγορεύει σε τρίτους να διαθέτουν, στο έδαφος κράτους μέλους, προϊόντα φέροντα το ίδιο σήμα.

Εφόσον το άρθρο αυτό απαιτεί η κατάσταση που αναφέρει να εκτείνεται επί «σημαντικού τμήματος» της Κοινής Αγοράς, πρέπει περαιτέρω ο εν λόγω δικαιούχος να έχει τη δύναμη να εμποδίζει την ύπαρξη αποτελεσματικού ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα της οικείας αγοράς, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της ενδεχόμενης υπάρξεως, και της θέσεως, παραγωγών ή διανομέων που διαθέτουν παρόμοια ή υποκατάστατα προϊόντα.

- 17 Όσον αφορά την καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, αν και το επίπεδο της τιμής ενός προϊόντος δεν είναι κατ' ανάγκη αρκετό για να αποκαλύψει την ύπαρξη μιας τέτοιας καταχρήσεως, μπορεί, ωστόσο αν η τιμή είναι πολύ υψηλή και αντικειμενικά αδικαιολόγητη, να αποτελεί καθοριστική ένδειξη.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

έχοντας υπόψη τα διαδικαστικά έγγραφα,

αφού άκουσε την έκθεση του εισηγητή δικαστή, τις προφορικές παρατηρήσεις των διαδίκων της κυρίας δίκης και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, καθώς και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα,

έχοντας υπόψη τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και ιδίως τα άρθρα 36, 85, 86 και 177, το Πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και τον Κανονισμό διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε, με Διάταξη της 12ης Ιουνίου 1970, το Tribunale civile e penale του Μιλάνου, αποφαινεται:

1α) Το άρθρο 85 της Συνθήκης εφαρμόζεται εφόσον παρεμποδίζονται, με επίκληση του δικαιώματος επί του σήματος, οι εισαγωγές προϊόντων καταγωγής διαφόρων κρατών μελών που φέρουν το ίδιο σήμα λόγω του ότι οι δικαιούχοι τους έχουν αποκτήσει αυτό το σήμα ή το δικαίωμα να το χρησιμοποιούν δυνάμει είτε συμφωνιών μεταξύ τους είτε συμφωνιών με τρίτους.

β) Αν οι εν λόγω συμφωνίες έχουν συναφθεί πριν από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης, πρέπει και αρκεί να παράγουν τα αποτελέσματά τους μετά την ημερομηνία αυτή.

2α) Ο δικαιούχος σήματος δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση υπό την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης για μόνο το λόγο ότι είναι σε θέση να απαγορεύει σε τρίτους να διαθέτουν, στο έδαφος κράτους μέλους, προϊόντα φέροντα το ίδιο σήμα. Πρέπει περαιτέρω να έχει τη δύναμη να εμποδίζει την ύπαρξη αποτελεσματικού ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα της οικείας αγοράς.

β) Αν το επίπεδο της τιμής ενός προϊόντος δεν είναι κατ' ανάγκη αρκετό για να φανερώσει την ύπαρξη καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης υπό την έννοια του εν λόγω άρθρου, μπορεί ωστόσο, αν η τιμή είναι πολύ υψηλή και αντικειμενικά αδικαιολόγητη, να αποτελεί καθοριστική ένδειξη.

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 18 Φεβρουαρίου 1971.

Lecourt

Donner

Trabucchi

Monaco

Mertens de Wilmars

Pescatore

Kutscher

Λουξεμβούργο, 18 Φεβρουαρίου 1971.

Ο Γραμματέας
A. Van Houtte

Αντί του Προέδρου
A. M. Donner
πρόεδρος τμήματος